جۆرەکانی

حوکم کردم بە جگە لە بەرنامەی الله

نــووسەر :
مامۆستا ئوسامە تەوحیدی
ئامادەکردنی : سەرخەری دەوڵەتی ئیسلامی

بسم الله الرحمن الرحيم

ناونیشانی نامیلکە

جۆرەکـانی حوکـم کردن بـەجگـە لەبەرنامەی الله

نووسراوی

مامۆستا ئوسامە تەوحیدی -حفظه الله-

ئامادەکردنی

سەرخەری دەوڵەتی ئیسلامی

١٤٤٧ هیجری

بِسْمِ اللَّهِ الرَّحْمَنِ الرَّحِيمِ

جۆرەكــانی حوكــم كردن بەجگە لەبەرنامەی الله :

١ - تشريع (يـاسادانان بەپێچەوانەی ياسای الله تعالى) :

(أَمْ لَهُمْ شُرَكَاءُ شَرَعُوا لَهُم مِّنَ الدِّينِ مَا لَمْ يَأْذَن بِهِ اللَّهُ) الشّورَى

واتا : ئاخۆ ئەوانە چەند هاوبەشێک بۆ الله دائەنێن چەند یاساو بەرنامەیەکیان بۆ داهێنابن لە پەیڕەوکردندا کە بە هیچ شێوەیە الله مۆڵەتی نەداون بەوکارە.

(اتَّخَذُوا أَحْبَارَهُمْ وَرُهْبَانَهُمْ أَرْبَابًا مِّن دُونِ اللَّهِ) التوبَة

واتا : لە بری الله زانا وپیاوچاکەکانی خۆیانیان کردبوو بە خوای خۆیان.

ئیمامی الترمذی لەعدی کوڕی حاتم ـەوە دەگێڕێتەوە دەڵێ: خاچێکم لەملدابووو چوومە خزمەتی پێغەمبەر صلی الله علیه وسلم کەمنی دیت ئەم ئایەتەی خوێندەوە: [إتخذوا أحبارهم ورهبانهم..] پاشان (عەدیی) گوتی خۆ ئەوان: سوجدە بۆزانا وپیاوچاکانیان نابەن پێغەمبەر صلی الله علیەوسلم فەرمووی گەرحەرامیان حەڵاڵ کردبایە بۆتان حەڵاڵتان دەکرد وە حەڵاڵیان حەرام بکردایە لێتان حەرامتان دەکرد عەدی فەرمووی بەڵێ پێغەمبەر صلی الله علیه وسلم فەرمووی دەی ئەوە عیبادەتکردن بوە بۆ ئەو زانا و ڕاهیبانە.

کەواتا هەرکەس یاسادانێت حەڵاڵی الله قەدەغەبکات و قەدەغەکراوی الله جائیزبکات ئەوا خۆی کردۆتە هاوبەشی الله.

٢ - کەسێ تشريع دانانێت بەڵام نکـۆڵی حوکمێکی الله بکـات بڵێت ئەم

حوکمە لەئیسلامدا نیە ئەوا هەر کافردەبێت بەئیجماع.

قال الله تعالى : (وَمَنْ لَمْ يَحْكُمْ بِمَا أَنزَلَ اللَّهُ فاولئك هم الكافرون) [المائدة:44]،

وعکرمـە لەتەفسیری ئەمەدا دەفەرموێت : هەرکەس بەدڵ وزمانی ئینکاری بکات لەحوکمی الله ئەم ئایەتە دەیگرێتەوە. تفسير ڕازی

٣ - کەسێ جەحدی حوکمی الله (نکۆڵی لێ ناکات) بەڵام حوکمی جگە لەالله بەباشتر بزانێت لەحوکمی الله هەرکـافرە بەئیجماع قال الله تعالى : (أَلَمْ تَرَ إِلَى الَّذِينَ أُوتُوا نَصِيبًا مِّنَ الْكِتَابِ يُؤْمِنُونَ بِالْجِبْتِ وَالطَّاغُوتِ وَيَقُولُونَ لِلَّذِينَ كَفَرُوا هَٰؤُلَاءِ أَهْدَىٰ مِنَ الَّذِينَ آمَنُوا سَبِيلاً) النِّسَاء

واتا : ئاخۆ سەیری ئەوانەت نەکردووە کە بەشێک لە کتێبی (ئاسمانیان)یان پێدراوە کەچی باوەڕیان بە بت و طاغووت بەموشریک و بێ باوەڕەکان ئەڵێن ڕێگەو و ڕێبازی ئێوەی موشریـکان باشتر وچاکترە لەڕێ وڕێبازی موسڵمانەکان.

شیخ محمدی کوڕی عبدالوهاب رحمە الله لەچوارەم هەڵوەشێنەوەی ئیسلام ـدا دەفەرموێت : من اعتقد أن هدي غير النبي صلى الله عليه وسلم أكمل من هديه، أو أن حكم غيره أحسن من حكمه، وكالذي يفضل حكم الطواغيت على حكمه.

هەرکەس پێی وابێت جگە لەڕێگاوهیدایەتی پێغەمبەرصلى الله عليه وسلم بەرنامەیەکی ترهەیە کامل ترە لەبەرنامەکەی پێغەمبەرصلى الله عليه وسلم یان حوکمێکی تر هەیە باشترە لەحوکمی پێغەمبەرصلى الله عليه وسلم وەك

ئەو طــاغوتانەی فەزڵی حوكمی طاغوت ئەیەن بەسەر حوكمی پێغەمبەردا صلى الله عليه وسلم.

٤ - كەسێ ناڵێت حوكمی طاغوت باشترە لەحوكمی الله بەڵكــو ئەڵێت حوكمی الله وحوكمی طاغوت وەك یەك وایە دەڵێت ئیسلام دیموكراسیە و دیموكراسی ئیسلامە ! جائەوەی حوكمی الله ورسولەكەی یەكسان بكات بەحوكمی طاغوت كافرە بەئیجماع قال الله تعالى : (فَلا تَجْعَلُوا لِلَّهِ أَنْدَادًا)

ئیمام طبری دەفەرموێت : والأنداد جمع نِدّ, والنِّدّ: العِدْلُ والمِثل..وكل شيء كان نظيرًا لشيء وله شبيهًا فهو له ند.

انداد كۆی ندە واتا هاوتا وهاوشێوە وهەرشتێ هاوشیوەی شتێ بێت ئەوا پێی دەوترێ نــد.

وە الله ش فەرمانی كردوە كەهاوشێوە بۆ الله بڕیارنەدەین نەلەعیبادەت نەلەحوكمیدا نەلەناو سیفاتەكانی دا نەلەپەروەرگاریەتیدا.

٥ - كەسێ بڵێت حوكمی الله باشترە بەڵام ئاساییە حوكم بەیاسای ئەمریكا وئەوروپا بكرێت ئەمەشیان كافرە بەئیجماع.

شیخ الإسلام رحمه الله لە مجموع الفتاوى ج: 3 ص: 267 دەفەرموێت : والإنسان متى حلل الحرام المجمع عليه أو حرم الحلال المجمع عليه أو بدل الشرع المجمع عليه كان كافرا مرتدا باتفاق الفقهاء وفي مثل هذا نزل قوله على " أحد القولين " ومن لم يحكم بما أنزل الله فأولئك هم الكافرون "

مرۆڤ هەرکاتێ حەڵاڵی حەرام بکات کەبەئیجماع حەرام بێت یان حەڵاڵی حەرام بکات کەبەئیجماع حەڵاڵ بێت یان یاسایەکی شەرع بگۆڕێت کەئیجماع لەسەر ئەویاساشەرعیە هەبێت ئەو کافرە مورتەدە بەکۆدەنگی فوقەهایان ولەسەر هاوشێوەی ئەمانە وتەی الله دائەبەزێتە سەریان کەفەرمویەتی (هەرکەسێ دادوەری نەکات بەوەی الله دایبەزاندوە ئائەوانە لەبێ باوەڕن).

٦ - بەدەم ناڵێت دروستە حکم بەغیری شەرعی الله بکرێت بەڵام بەکردەوە ملکەچ نابێت بۆحوکمی الله بانکی ڕیبا و جێگای فرۆشتنی ئارەق و باڕ ودیسکۆ ئەکاتەوە بەهێزی چەك ئەجەنگێت لەپێناو پارێزگاری کردن لەوحەرامکراوانە ئەمەشیان لەلای زانایانی ئەهلی تەحقیق لەئەهلی سونەت و تەکفیرکراون.

(وَإِذَا قِيلَ لَهُمْ تَعَالَوْا إِلَىٰ مَا أَنزَلَ اللَّهُ وَإِلَى الرَّسُولِ رَأَيْتَ الْمُنَافِقِينَ يَصُدُّونَ عَنكَ صُدُودًا) النِّسَاء

واتا : کاتێکیش پێیان بگوترێ: وەرنە لای ئەم بەرنامەو شەریعەتەی کەالله دایبەزاندووەو، وەرنە لای ئەم پەیامبەرەی الله صلى الله عليه وسلم تا کێشەکەتان بۆ ببڕێتەوە کەچی دووڕووەکان دەبینی بەتوندی رووت لێوەردەگێڕن.

کەواتا الله حوکمی بەسەر ناخیاندا کەئەوانە لەناخەوە کافرن لەبەرئەوەی لەڕووکەشدا ڕوو وەردەگێڕن لەشەرعی الله شیخ الاسلام ابن تیمیە دەفەرموێت : ومن لم يلتزم حكم الله ورسوله فهو كافر.

هەرکـەسێ پابـەند نەبێ بەحوکمی الله وپێغەمبەرەکەی صلی الله علیه وسلم ئەوا کـافرە .منهاج السنة النبوية: (5/230).

٧ - بـەناو دادوەرێك حوکمی الله لابات یاسایەکی تر دابنێت بۆحوکمکردن پێی لەنێوان خەڵکـیدا.

ئیمام إسماعیل القاضي لە أحكام القرآن فەرموویەتـی : (فمن فعل مثل ما فعلوا (أي اليهود) واقترح حكماً يخالف به حكم الله وجعله ديناً يعمل به فقد لزمه مثل ما لزمهم من الوعيد المذكور حاكماً كان أو غيره)

هەرکـەسێ ئەو کـارە بکات کەجولەکـەکان کردیان بەوەی حوکمێ دابنێت پێچـەوانەی حوکمی الله و بیکـاتە بەرنامەیەکـ کـاری پێ بکات ئەوا ئەوحوکمەی جولەکەکانی گرتەوە ئەویش دەگرێتەوە جا ئەوکەسە حاکم بێت یان حاکم نەبێت.

ئیمام فەرمووی هەرکـەسێ ئەوکارە بکات کەواتا لێرەدا مەبەست پێی کارەکەیانە نەك عەقیدەکەیان وە فەرمووی بیکـاتە دین. دین لەقورئان وسونەت وتەی زانایان مەبەست پێی حوکـم ـە وەك الله فەرموویەتی : (مَا كَانَ لِيَأْخُذَ أَخَاهُ فِي دِينِ الْمَلِكِ) یُوسُف لە بەرنامەی پاشای میسردا نەدەبوو یوسف براکەی خۆی بگرێ وبیهێڵێتەوە لای خۆی بەڵکو تەنها ئەوەندەی بۆ هەبوو کە برێکی لێبداو دووقاتیش پێی ببژێرێ بەڵام لەشـەریعەتی (یعقووب)ی باوکیدا ئەو کارەیە هەبوو بۆیە کردی.

وە ئيمام فەرمووی هەركەسێ كـار بەوحوكمە بكات كـافردەبێت هەموو وتەكەی ئيمام مەبەستت پێی كـرداری حكم بغير ماانزل الله يە نەک اعتقاد واستحلال ـی دڵ وە اجماع هەيە لەسەر كوفری ئەم جۆرە حاكـمانە.

ئيمام ـی ابن كثـير رحمە الله ـدەفەرموێت : هەركـەسێك واز لەشەرعی موحكـەم بێنێت كـەدابەزێنراوە بۆ محمدی كـوڕی عبدالله كـۆتای پێغەمبەران عليە الصلاة والسلام وە حوكـم بگێڕێتەوە بۆ ياسا نەسخ بووەكـان (وەك تەورات و ئنجيل) ئەو كـەسە كـافربوە ئەی چجای كـەسێ حوكـم بباتەوە بۆ ياسق و بيخاتە پێش حوكـمەكـەی الله ـوە هەركـەسێ ئەوكـارە بكـات كـافربوە بەيەك دەنگی موسڵمانان. البداية والنهاية، جـ14، ص119.

هۆكـاری كـوفرەكـەی پەيوەست كـرد بەحوكـم گێڕانەوە وپێش خستنی حوكمی غيری خوا لەبەر ئەوخاڵە تەكـفيری هەركەسێک دەكـات كەئەوكارە بكات.

٨ - كـەسێ داوای حوكمی جگە لە الله ورسولەكەی بكات صلى الله عليه وسلم.

قال الله عز وجل: (أَلَمْ تَرَ إِلَى الَّذِينَ يَزْعُمُونَ أَنَّهُمْ آمَنُوا بِمَا أُنزِلَ إِلَيْكَ وَمَا أُنزِلَ مِنْ قَبْلِكَ يُرِيدُونَ أَنْ يَتَحَاكَمُوا إِلَى الطَّاغُوتِ وَقَدْ أُمِرُوا أَنْ يَكْفُرُوا بِهِ وَيُرِيدُ الشَّيْطَانُ أَنْ يُضِلَّهُمْ ضَلالاً بَعِيداً.) [النساء:60]

واتا : ئەی محمد ﷺ ئايا ئاوڕێكت نەداوەتەوە بەلای ئەوانەی واخۆنيشان دەدەن كەبەڕاستی ئەوان باوەڕيان هێناوە بەوەی دابەزيوە بۆتۆ(كەقورئانە) و بەوەش

کەپێش تۆ دابەزیوە (کە تەوراتە) دەیانەوێت کەداد بەرن بۆ لای طاغوت کەحوکم بە بەرنامەی خوا ناکات لە کاتێکدا بەڕاستی فەرمانیان پێ کراوە کە بڕوایان پێی نەبێت وە شەیتان دەیەوێت کە گومڕایان بکات بە گومڕایی یەکی دوور لە ڕاستی.

الشیخ سلیمان بن عبدالله آل شیخ لە شەرح ـی کتاب التوحید (تیسیر العزیز الحمید) باب قوله تعالی :﴿ ألم تر إلى الذين يزعمون ...﴾ لەشیکردنەوەی ئەوئایەتە ئەفەرموێت : وفي الأية دليل على أن ترك التحاكم إلى الطاغوت الذي هو ما سوى الكتاب والسنة من الفرائض , وأن المتحاكم إليه غير مؤمن بل ولا مسلم.

(ئایەتەکە بەڵگەیە لەسەر فەرزبونی وازهێنان لەحوکمبردنەوە بۆطاغوت کەطاغوت هەرشتێکە لەغیری کتاب وسونەت وە ئەوکەسەشی حوکمی بۆدەباتەوە باوەڕدارنیە بەڵکو موسڵمانیش نیە).

سەرنج بەن تەنها بەحوکم بردنەوە بۆلای طاغوت فەرمووی موسڵمان نیە.

٩ - کـەسێ حوکمی الله بزانێت لەقەزیەیەکـدا بەڵام تەنها لەو قەزیەیەدا کەڕوویداوە حوکمی پێ نـەکات بەبێ هیچ عوزرێ لەمەدا خیلاف هەیە لەنێوان ئەهلی سونەت.

بەشـێ لەزانایان ئەفەرموون کـافرە مادام بەئەنقەسـت حوکم ـی بەوحوکمە نەکردووە لەسەر شەخصەکە ئیمـامی السدی دەفەرموێت : ومن لم يحكم بما

أنزلت فتركه عمدا أو جار وهو يعلم فهو من الكافرين. تفسير ابن كثير

هەرکەسێ حوکم نەکات بەوەی الله دایبەزاندوە یان ستەم بکات وبشزانێت ئەوکارە پێچەوانەی حوکمی الله یە ئەوە لەکـافرانە.

هەندێ لەو زانایانەی تر کـە تەکفیری ئەکەن وەك ابن مسعود و عبدالرحمن بن قاسم ... هتد هەندێکی تریش وتویانە ئەم حاڵەتە کـوفری بچوکـە ئەگەر حەڵاڵی بکات یان جحدی بکات یان بیکات بەتـشریع ـی عام کـافرئەبێت واتـا فەرموویانە مادام ئەم قازیە هیچ یەکێ لەخاڵی یەکەمەوە تا خاڵی هەشـتـەمی تێدانەبێ واتا حاکم بەرنامەی وڵاتەکەی قورئان وسونەتە و جیهاد دەکات بـۆ فەرزکردنی قورئان وسونەت بەڵام خزمێکی یان کەسێ نزیکی دزی دەکات دەستی نابڕێت ئەشزانێ حوکمی ئەودزە دەست بڕینە بەڵام ئەو دەستی نابڕێت.

ئیمام ـی ابن القیم رحمه الله لە كتابى الصلاة وحكم تاركها ج: 1 ص: 79 ـدەفەرموێت : " وإذا حكم بغير ما أنزل الله أو فعل ما سماه رسول الله كفرا وهو " ملتزم للإسلام وشرائعه " فقد قام به كفر وإسلام "

ئەگەر حوکم بکات بەغیری ئەوەی الله دایبەزاندوە یان کرداری بکات کەپێغەمـبەری الله صلی الله علیه وسلم بەکوفرناوی بردبێت لەهەمان کـاتدا ئەوکەسـە پـــابەندبێت بەئیســـلام ویـــاساکانی ئیسلام ئەوا کوفر وئیسلامی تێدا کۆبۆتەوە.

واتا کافرنیە بەتەواوی چونکە تەنها پابەندی ئیسلام ویاساکان ئیسلامە بەڵام کەمتەرخەم بوە لەجێ بەجێکردنی یاسایەکی ئیسلام.

الشیخ محمد ابن ابراهیم رحمه الله ـدەفەرموێت : وأما الذي قيل فيه كفر دون كفر إذا حاكم إلى غير الله مع اعتقاده أنه عاص وأن حكم الله هو الحق فهذا الذي يصدر منه المرة ونحوها.

ئەوی کەوتـراوە کـوفر دون کـوفرە ئەگەر حوکم بکات بەغیری ئەوەی الله داییەزاندوە وباوەڕیشی وابێت ئەو تاوانبارە وحوکمی الله هەقە وەئەم کارەش جـــارێ یان چەند جارێ لێی دەربکەوێت.

أما الذي جعل قوانين بترتيب وتخضيع فهو كفر وإن قالوا أخطأنا وحكم الشرع أعدل.

بەڵام ئەوکـەسەی یاسا دانێت بەڕێکخستن وملکەچ بونەوە ئەوا کـوفر(ی تەواوە و پێی کافردەبێت) ئەگەرچی بـشڵێ هەڵەمان کرد وحوکمی شەرع دادوەرترە. فتاوى محمد بن إبراهيم 12/280 ، 6 ، 189.

الحمد لله رب العالمين